

Svakako se mora pozdraviti ova knjiga u kojoj autori suzdržanošću znanstvenika pišu o Đelekovcu. Takvim pristupom ova se knjiga mora ubrojiti u postideološku hrvatsku historiografiju. Ništa u ovoj knjizi nije prešućeno, a povijest Đelekovca nosi brojne i velike poruke, kao što to nose i ljudi iznikli u njezinu krilu. Poslije ove knjige dugo neće biti potrebna nova monografija o Đelekovcu, iako to ne isključuje pisanje monografija o velikim ljudima Đelekovca kakvi su Mihovil Pavlek Miškina i Pajo Kanižaj. Čak bih rekla da treba njegovati lokalnu historiografiju i na raznim razinama istraživati ljude, običaje i svijet kako bismo na tim iskustvima postali bolji i pametniji te zadržali ljubav prema rodnom kraju.

Mira Kolar-Dimitrijević

ZVONIMIR BARTOLIĆ, DRAGUTIN FELETAR, PETAR FELETAR, VLADIMIR HORVAT, LADISLAV KRANJEC, HRVOJE PETRIĆ: OPĆINA I ŽUPA DONJA DUBRAVA. POVIJESNO-GEOGRAFSKA MONOGRAFIJA, IZDAVAČKA KUĆA MERIDIJANI I OPĆINA DONJA DUBRAVA, DONJA DUBRAVA 2007.

Objavljivanje opširne i znanstveno dokumentirane monografije o općini i župi Donja Dubrava kao zavičajnog mjesta autora Dragutina Feletara očekivalo se već dulje vrijeme. Donja Dubrava je izuzetno mjesto za razumijevanje vrlo složene regionalne povijesti sjeverozapadne Hrvatske. Ako se ova knjiga uspoređi s prvom Feletarovom knjigom o ovom kutu Međimurja, uočava se golem napredak u razumijevanju povijesnih događanja, potpuna depolitizacija gledanja na povijest i, što je vrlo važno, da se na povijest i tako maloga dijela Hrvatske gleda kao na važan dio ovoga našeg srednjoeuropskog povijesno-geografskog kruga koji se stvarao tisućljećima, što je ovdje jasno iskazano i napisano. Time se i mala mjesta uvode u veliku povijest.

Nije moguće prikazati ovu knjigu drugačije nego da se spomenu naslovi poglavlja i njihovi autori. O geografskim značajkama i stanovništvu pišu Dragutin Feletar i Petar Feletar, upozoravajući i na proces depopulacije i na osnovne prirodno-geografske značajke. Hrvoje Petrić na stotinjak stranica piše o ljudima i selu Donja Dubrava na Dravi do sredine 20. stoljeća, a u to poglavlje utkao je rezultate povijesnih istraživanja i spoznaje od antike pa do kraja Drugoga svjetskog rata. U tom poglavlju pokazuje kako su klimatološke promjene, a osobito »malo ledeno doba«, djelovale na život, ali i kako je utvrda Novi Zrin imala zlosretnu sudbinu u igri Habsburškog i Osmanskog Carstva. Utvrda je žrtvovana radi carskog mira, ali to je izazvalo silno nezadovoljstvo Zrinskih, usmjerivši ih stazama koje su dovele do njihove pogibije. Petrić je, koristeći se kartografskim izvorima, prikazao razvoj Donje Dubrave, istaknuvši da je bila i jedno od središta starije hrvatske kajkavske kulture, što je možda i dalo, uz pomoć župnika Mihaila Leginja i Franje Cimermana, potrebnu snagu pružanju otpora mađarizaciji u polustoljetnom vremenu Hrvatsko-ugarske nagodbe kada su sva mjesta u Međimurju dobila mađarska imena, pa se i Donja Dubrava zvala Alsódomboru. Prikazana je i mnogostruka uloga obitelji Hirschler u životu Donje Dubrave, s posebnim osvrtom na njihov rad na gospodarskom planu te kako su uveli ovaj kraj u svijet krupne industrije. Petrić je do

određene mjere prikazao i analizirao političke i društvene promjene i odnose od 1918. do 1945. godine. Njegova se istraživanja uvelike temelje na metodologijama ekonomske povijesti, povijesne demografije i ekohistorije.

Vladimir Horvat opisuje život župe Sv. Margarete u Donjoj Dubravi od 1790. do danas, osvrnuvši se na dobra i loša vremena, sakralne spomenike, župnike i redovnike, laike i upravitelje župe te krizme u 20. stoljeću.

Dragutin Feletar obradio je kratku povijest školstva u Donjoj Dubravi te utvrdio da je pučka škola sigurno postojala 1786. godine, ali uz mogućnost da su djecu i prije toga podučavali orguljaši. O školstvu se zna nešto više od 1822. kada je za učitelja došao Stjepan Belovari, domaći sin. Nova jednokatna škola sagrađena je 1858. i za nju su najzaslužniji župnik Mihael Legin i Belovari. Međutim, škola nije izbjegla velike (ne)prilike koje su dolazile s promjenama režima, osobito poslije 1918. kada su je napustili mađarski učitelji pa je nastava ponovno vođena samo na hrvatskom jeziku.

Zvonimir Bartolić je u poglavlju »Dubravski portreti i skice« na svoj poznati način iznio promišljanja o imenima i toponimima, pokušavajući ubicirati grad Wydombo na Doljanskoj gmajni sjeveroistočno od Dubrave koja se danas zove Gredine. Osvrće se i na zlatni vijek hrvatske književnosti u Međimurju te opadanje kulturne razine nakon uništenja obitelji Zrinski. Istražio je i vrlo složen proces kroz koji su prolazili Hrvati u Međimurju, a koji smatra složenijim od onoga koji su prolazili Hrvati u Banskoj Hrvatskoj, austrijskoj Dalmaciji ili hrvatskoj Istri zbog translingvizijskih denacionalizacijskih procesa i detronizacije kajkavštine s položaja hrvatskoga književnog standardnog jezika. Bartolić je priredio i portrete istaknutih Dolnjodubravčana, među kojima je i Dragutin Feletar, ali i meni iznimno draga Liza Toplek-Kuzmić, pjevačica hrvatske pučke popijevke, čije pjevanje ne može zaboraviti onaj tko ju je samo jednom čuo.

Ladislav Kranjec obradio je nekadašnje dobavsko poljodjelstvo, navodeći nazive alata i vrste poljodjelskih kultura te opremivši svoj prikaz likovnim materijalom kojim nam uzorno predočava kako su seljaci obrađivali svoju zemlju. Vrlo je zanimljivo razmatranje o zemlji Poljoprivrednog dobra koje je formirano kao državno od crkvene i grofovske zemlje. Kranjčevo traženje da dobije povijesne posjedovne listove je odbijeno i cijelo je zemljište proglašeno državnim. Kranjec također opisuje kako je propalo košaraštvo, kako je nestalo kožarstvo te kako su Dolnjodubravčani ostali bez svojih posjeda u Mađarskoj.

Dr. Dragutin Feletar u poglavlju »Kratka povijest Donje Dubrave od 1945. do 2007. godine« kao najbolji analitičar, ali i sintetičar toga razdoblja opisuje što se događalo od krvavog oslobođenja Donje Dubrave jer su se na tom području vodile završne borbe između jedinica JNA i bugarskih jedinica s okupatorima. To je bilo razdoblje opće pljačke i vojnog terora nad stanovništvom pa je trebalo proći određeno vrijeme dok se situacija donekle sredila, i dok su Dubrovčani prihvatili novi društveni poredak koji je nemilosrdno rušio sve stare vrijednosti i običaje, odričući i Crkvi svako pravo miješanja u narodne poslove i život. Mjesni narodni odbor rješavao je sva pitanja stanovnika, ali je njegovo djelovanje bilo protkano velikim prikupljanjem hrane za vojsku, pasivne krajeve i izvoz. Dobrovčani su živjeli vrlo skromno, ali ipak su doživljavali promjene u karakterističnim razvojnim fazama, tj. riječ je o razdobljima od 1945. do 1952. kada su ukinute direkcije i 1950. uvedeno radničko samoupravljanje, a zatim

od 1952. do privredne reforme 1965. što je bilo obilježeno petogodišnjim planovima i strogom kontrolom Komunističke partije. U trećoj fazi, od 1965. do 1970., dolazi do napredovale deagrarizacije i industrijalizacije te izvoza radne snage i uvozne privredne zavisnosti. Tada se na privremenom radu u inozemstvu nalazilo oko 400 ljudi, pa gotovo da nije bilo obitelji koja nije imala nekog člana u Zapadnoj Europi. Ipak, i u Donjoj Dubravi se osjećalo izvjesno olakšanje od drugog razdoblja, a dr. Feletar je kronološki i tematski rekonstruirao tadašnji život u svim njegovim granama. U travnju 1954. pušten je u promet drveni most koji je povezivao Donju Dubravu s Međimurjem, a od 1956. do 1959. provodi se i elektrifikacija, i to većinom troškom mještana. No, bilo je i onih koji nisu došli do struje jer nisu mogli platiti doprinos. Katastrofalna poplava od 3. do 7. kolovoza 1965. poremetila je normalni život na dulje vrijeme. Mjesna zajednica bila je gotovo bez mogućnosti da utječe na život mjesta i stalno je morala raspisivati samodoprinos, što znači da se razvoj Donje Dubrave odvijao kroz dodatne obveze. Donjom Dubravom se upravljalo odlukama Skupštine Općine Čakovec, a budući da je Donja Dubrava bila na samoj margini općine, uvijek je dobivala malo za svoj komunalni i drugi razvoj. Četvrtu fazu, od 1970. do 1990., označilo je urušavanje komunističkog pokreta koje se nije moglo spriječiti. Vodeća snaga postaje Mjesna zajednica koja pokazuje iznimnu aktivnost pa je 1981. počela i gradnja nove škole, a 1972. dovršeno je formiranje centra gradnjom glavne poslovno-stambene zgrade u središtu Donje Dubrave. Godine 1976. počeo se graditi novi betonski most koji je pušten u promet 26. studenoga 1977. Dolazeći stalno u kontakt sa životom u Donjoj Dubravi, Feletar je napisao izvanredno poglavlje ove knjige. S jednakom savjesnošću i objektivnošću obrađena je i teška problematika razdoblja samostalne Hrvatske od 1991. do 2007. godine. Iako mnogi procesi i projekti nisu dovršeni, dr. Feletar je dao statističke analize kretanja stanovništva i gospodarstva, ali je objavio i imena tvrtki naglasivši da se poljoprivredna zanimanja smanjuju zamjenjivanjem s obrtnim zanimanjima.

Pregled razvoja društvenog i sportskog života Donje Dubrave priredili su Dragutin Feletar i Petar Feletar sa suradnicima Zrinkom Čižmešijom i Marijanom Vargom. Bez ovoga poglavlja knjiga ne bi bila potpuna. U prvom dijelu opisana je Udruga hrvatskih veterana i dragovoljaca Domovinskog rata uz kratak prikaz povijesti izvedenih akcija na području Donje Dubrave, a zatim je navedena kratka povijest 54. samostalne bojne koja je ustrojena 28. lipnja 1991. godine. Pozornost je posvećena i drugim postrojbama te odlikovanima. U drugom dijelu naveden je povijesni pregled društvenog života Donje Dubrave. Iako se na tom području ima još dosta toga istražiti, objavljeni pregled pruža izvrsnu informaciju o muzičkom životu Dubrave od druge polovice 19. stoljeća do 1945. godine te o Dobrovoljnom vatrogasnom društvu. Taj je sadržaj obogaćen izvrsnim slikama zabava, limene glazbe i svih drugih manifestacija toga društva. Prikazana je i povijest Prosvjetnog društva Dubravka, osnovanog 1927., te ogranka Seljačke sloge čija su pravila potvrđena 1947. godine. U predgovoru prospekta Prve smotre međimurskog folklora istaknuto je da se u Donjoj Dubravi narodni običaji, pjesme i plesovi osobito štiju i njeguju jer to mjesto ima dugu kulturnu tradiciju čuvanja vrijednosti rodnoga doma. Opisuje se i rad ženskih i omladinskih organizacija, pa i Saveza antifašističkih boraca osnovanog 1948., Kluba za starije osobe osnovanog 1985., Udruge umirovljenika osnovane 1995., Crvenog križa (1947.) i mnogih drugih društava, osnovanih u najnovije vrijeme s određenom svrhom. Nisu zaboravljene ni sportske organizacije, a od 1927. djeluje upisani

nogometni prosvjetni klub tt. Ujlaki-Hirschler i sin. Sportski je život do danas postao doista bogat, a predstavljaju ga: Društvo za tjeleovježbu, Auto-moto društvo, Košarkaški klub, Kuglački klub, Sportsko streljačko društvo, Teniski klub, Nautički klub Fljojsar, Konjički klub Nikola Zrinski, Sportsko ribolovno društvo Štuka i Lovačko društvo Fazan. Sve je prepuno imena i života, planiranih ili održanih akcija.

Na kraju je uvršten popis stanovnika Donje Dubrave na dan 5. ožujka 2007. godine. Tako brzo objavljen popis jedinstven je u našoj historiografiji, no može korisno poslužiti.

Kao svojevrsan pogovor, Dragutin Feletar objavio je kraći rad »Najteže je pisati o zavičaju« u kojemu objašnjava kako se radilo na ovoj opsežnoj monografiji te se ispričava za izvjesne pogreške ili propuste. No, čitajući ovu knjigu, mislim da je takvih pogrešaka i propusta vrlo malo. Radili su je ponajbolji poznavatelji lokalne povijesti, od kojih su neki i emocionalno vezani uz ovaj kraj. U svakom slučaju, bit će mnogo više pohvala, nego pokuda, čak i onih koje će biti izrečene između četiri zida. Svakako da nije suvišna Feletarova zahvala brojnim dobravskim obiteljima koje su autorima stavile na raspolaganje bogat slikovni i ostali materijal. Svakako se može reći da je ova knjiga nastala zajedničkim radom Dobrovčana, autora i zaposlenika Izdavačke kuće Meridijani. Samo se slogom moglo stvoriti ovakvo djelo o jednom manjem mjestu u Hrvatskoj.

Treba spomenuti i likovnu opremljenost knjige koja je prepuna prelijepih i kvalitetnih slika što nam daju gotovo potpunu spoznaju o životu ovog mjesta u prošlosti. To je hvalevrijedan izdavački i znanstveno-istraživački pothvat u najboljem smislu te riječi.

Knjiga je istodobno poticaj da Donja Dubrava postane vodeća općina po kvaliteti življenja u svom okruženju, kako je to istaknuo njezin načelnik Marijan Varga u svom predgovoru, uputivši poziv sugrađanima da pomognu u prikupljanju materijala za pisanje monografije. U tome je naišao na velik odaziv pa to u mnogočemu čini ovu knjigu ne samo zajedničkim djelom spomenutih autora, nego i knjigom u kojoj je sudjelovanje Donjodubrovčana izraženo na mnogo načina, od novčanih potpora do davanja dokumentacije.

Samo pisanjem ovakvih monografija moguće je složiti vrijedne kamenčiće u mozaik složene i još uvijek nedovoljno istražene hrvatske povijesti jer dok nemamo monografija svih važnijih mjesta, ne možemo izraditi ni pravu sintezu hrvatske povijesti. Barem ne onu koja će moći izdržati svaku kritiku i koja će biti izvan svake politike.

Mira Kolar-Dimitrijević

TOMISLAV MARKUS. EKOLOGIJA I ANTIEKOLOGIJA. KASNA TEHNIČKA CIVILIZACIJA I MOGUĆNOSTI RADIKALNOG EKOLOGIZMA. HRVATSKO SOCIOLOŠKO DRUŠTVO - ZAVOD ZA SOCIOLOGIJU FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU, ZAGREB, 2004.

Ovu knjigu možemo shvatiti kao interpretaciju problema vezanih uz prikazivanje problematike ekologije u društvenom kontekstu. Važno je napomenuti kako je osnovno obilježje autorova pristupa gledište dubinske ekologije. Srž knjige je kritika tehničke civilizacije,

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Volumen V. / Broj 5
Zagreb - Samobor 2009.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb
tel.: +385/1/61-20-148, fax: +385/1/61-56-879

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Sekcija za gospodarsku povijest Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti Zagreb
(moderator: Hrvoje Petrić)

Međunarodni istraživački projekti: »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« (voditelj prof. dr. sc. Drago Roksandić) i Triplex Confinium - »Hrvatska riječna višegraničja« (voditeljica: doc. dr. Nataša Štefanec) Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Urednici / Editors-in-chief:

Hrvoje Petrić, Drago Roksandić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (Zagreb, Hrvatska), Daniel Barić (Le Havre-Pariz, Francuska), Slaven Bertoša (Pula, Hrvatska), Zrinka Blažević (Zagreb, Hrvatska), Tatjana Buklijaš (Cambridge, UK), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb, Hrvatska), Andrej Hozjan (Maribor, Slovenija), Halil İnalçik (Ankara, Turska), Egidio Ivetic (Padova, Italija), Silvije Jerčinović (Križevci, Hrvatska), Karl Kaser (Graz, Austrija), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb, Hrvatska), Christof Mauch (München, Njemačka), Kristina Milković (Zagreb, Hrvatska), Ivan Mirnik (Zagreb, Hrvatska), Mirjana Morosini Dominick (Washington D.C., SAD), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Zagreb, Hrvatska), Lajos Rácz (Szeged, Mađarska), Gordan Ravančić (Zagreb, Hrvatska), Marko Šarić (Zagreb, Hrvatska), Mladen Tomorad (Zagreb, Hrvatska), Jaroslav Vencalek (Ostrava, Češka), Milan Vrbanus (Slavonski Brod, Hrvatska), Zlata Živaković Kerže (Osijek, Hrvatska)

Grafički urednik / Graphic design:

Alojz Zaborac

Prijelom / Layout:

Meridijani, Hrvoje Herceg

Lektura / Language editing:

Aleksandra Slama i Dražena Santini

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN:

1845-5867

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2009.

Adresa uredništva / Mailing adress:

Hrvoje Petrić (urednik)
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@inet.hr

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH i Koprivničko-križevačke županije
